JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ELEANOR SHARPSTON
17 päivänä joulukuuta 2009[1]

1. Vuonna 1859 Jean-François Millet sai valmiiksi kuuluisan Iltakellot-maalauksensa ja myi sen. Vuosia hänen kuolemansa jälkeen, kun hänen perheensä – kuten monet muut, joihin ensimmäisen maailmansota oli jättänyt jälkensä – olivat ahtaalla, maalaus vaihtoi omistajaa myyjää huomattavasti vaurastuttavalla hinnalla. Näiden kahden tapauksen vastakohtaisuuden on sanottu johtaneen siihen, että Ranskan lainsäätäjä sääti vuonna 1920 *droit de suite* -oikeudesta eli oikeudesta jälleenmyyntikorvaukseen, jonka mukaan tekijällä ja tämän perillisillä on oikeus korvauksiin taideteosten jälleenmyynnin seurauksena.[2]

2. Korvaus on sittemmin levinnyt muihin oikeusjärjestelmiin. Se sisällytettiin vapaaehtoisena Bernin yleissopimukseen vuonna 1948,[3] ja siitä tehtiin pakollinen Euroopan unionissa direktiivillä 2001/84 (jäljempänä direktiivi).[4] Vaikka periaate on yhtenäinen ja sovellettavat prosenttiosuudet on yhdenmukaistettu, jäsenvaltioilla on harkintavaltaa useilta osin.

3. Kuten Ranskan voimassa olevassa oikeudessa säädetään, tekijän kuoltua jälleenmyyntikorvaukseen ovat oikeutettuja ainoastaan tekijän lakimääräiset perilliset, ja kaikki testamentinsaajat suljetaan pois.

4. Taiteilija Salvador Dalí[5] kuoli vuonna 1989 ja määräsi testamentilla kaikki immateriaalioikeutensa Espanjan valtiolle. Jos hän olisi kuollut jättämättä testamenttia, nämä oikeudet olisivat siirtyneet muutamille sivuperillisille.

1 – Alkuperäinen kieli: englanti.

2 – Ks. kulttuuri- ja viestintäministeriön lausunto Ranskan parlamentissa 16.3.2006 (http://www.assemblee-nationale.fr/12/cri/2005–2006/20060175.asp).

3 – Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta 9.9.1886 tehty Bernin yleissopimus, jota on muutettu erityisesti Brysselissä 26.6.1948. Kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat liittyneet yleissopimukseen.

4 – Alkuperäisen taideteoksen tekijän oikeudesta jälleenmyyntikorvaukseen 27.9.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/84/EY (EYVL L 272, s. 32). Vaikka termiä *droit de suite* käytetään englannin kielessä laajalti ja erityisesti Bernin yleissopimuksen englanninkielisessä versiossa, käytän tässä direktiivissä käytettyä termiä jälleenmyyntikorvaus.

5 – On kiinnostavaa todeta, että Dalí itse oli syvästi vaikuttunut Iltakellot-maalauksesta, ja hän julkaisi siitä vuonna 1963 pitkähkön ”paranoidiskriittisen” tulkinnan otsikolla *Le mythe tragique de l'Angélus de Millet.*

5. Ranskan oikeuden mukaisesti Dalín töiden jälleenmyyntikorvaukset on maksettu Ranskassa näiden sivuperillisten hyväksi. Espanjalaisen yhdistyksen, joka kerää korvaukset Espanjan valtion puolesta, jota puolestaan edustaa Dalín ennen kuolemaansa perustama säätiö, ja ranskalaisen tekijänoikeusjärjestön, joka on maksanut Dalín sivuperillisille korvauksia, välille on syntynyt oikeusriita.

6. Tässä yhteydessä tribunal de grande instance de Paris kysyy, onko se, että jälleenmyyntikorvauksen saajat rajoitetaan Ranskassa lakimääräisiin perillisiin, unionin oikeuden mukaista.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Direktiivi*

7. Direktiivin johdanto-osan ensimmäisen perustelukappaleen mukaan ”oikeus jälleenmyyntikorvaukseen on henkilökohtainen ja luovuttamaton oikeus”, ja kolmannessa perustelukappaleessa todetaan, että direktiivillä pyritään takaamaan se, että ”kuvataideteosten tekijät saavat osuuden alkuperäisten taideteostensa taloudellisesta menestyksestä” ja näin ”tämä lähentäisi osaltaan kuvataideteosten tekijöiden taloudellista tilannetta niiden muiden luovien taiteilijoiden taloudelliseen asemaan, jotka hyötyvät teostensa toistuvasta käytöstä”.

8. Yhdeksännessä perustelukappaleessa huomautetaan aiemmin vallinneesta tilanteesta, jolloin useimmissa – mutta ei kaikissa – silloisista 15 jäsenvaltiosta oli käytössä jälleenmyyntikorvaus, vaikkakin merkittävin eroin, erityisesti lainsäädännössä tarkoitettujen teosten, korvaukseen oikeutettujen henkilöiden, sovellettavien prosenttiosuuksien, korvaukseen oikeuttavien myyntitapahtumien sekä korvauksen laskentaperusteiden osalta. Perustelukappaleessa jatketaan: ”Tällaisen oikeuden soveltamisella tai soveltamatta jättämisellä on huomattava vaikutus sisämarkkinoiden kilpailuympäristön kannalta, koska jälleenmyyntikorvausoikeuteen perustuvan maksuvelvollisuuden olemassaolo on seikka, joka jokaisen taideteoksen myyntiä harkitsevan henkilön on otettava huomioon. Siksi tämä oikeus on eräs niistä tekijöistä, jotka osaltaan johtavat kilpailun vääristymiseen sekä myynnin siirtymiseen muualle yhteisössä.”

9. Kymmenennessä perustelukappaleessa painotetaan samoin, että ”[n]ämä erot jälleenmyyntikorvausta koskevan oikeuden voimassaolon ja

sen soveltamisen osalta jäsenvaltioissa vaikuttavat suoraan kielteisesti perustamissopimuksen 14 artiklan mukaiseen sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan taideteosten osalta", kun taas 11 perustelukappaleessa todetaan, että jälleenmyyntikorvausta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistaminen vaikuttaa osaltaan sisämarkkinavapauksien toteutumiseen. Näin ollen 13 perustelukappaleen mukaan "[o]lemassa olevat lainsäädännön erot olisi poistettava silloin, kun ne vääristävät sisämarkkinoiden toimintaa, ja tällaisten uusien erojen syntyminen olisi estettävä", ja tämä huoli esitetään uudelleen 14 ja 15 perustelukappaleessa. Erityisesti 23 perustelukappaleen mukaan modernin tai nykytaiteen taideteosten sisämarkkinoiden tehokas toiminta edellyttää sitä, että jälleenmyyntikorvaukselle vahvistetaan yhtenäiset prosenttiosuudet mahdollisimman laajalti.

10. Kuitenkin 13 perustelukappaleessa todetaan myös, että "[s]en sijaan ei ole tarpeen poistaa sellaisia eroja tai estää sellaisten erojen syntymistä, joiden ei voida olettaa vahingoittavan sisämarkkinoiden toimintaa", ja 15 perustelukappaleessa, että "[ei] – – ole tarpeen yhdenmukaistaa jälleenmyyntikorvausta koskevien jäsenvaltioiden lakien kaikkia säännöksiä, ja kansallisen päätäntävallan säilyttämiseksi mahdollisimman laajana riittää, että yhdenmukaistetaan ne jäsenvaltioiden säännökset, jotka välittömimmin vaikuttavat sisämarkkinoiden toimintaan".

11. Samalla tavalla, mutta yksityiskohtaisemmin, 27 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa: "Korvauksiin oikeutetut henkilöt olisi määriteltävä ottaen aiheellisella tavalla huomioon toissijaisuusperiaate. Tässä direktiivissä ei ole aiheellista puuttua jäsenvaltioiden perintöoikeuteen. Tekijänoikeuden haltijan oikeudenomistajilla on kuitenkin oltava täysi oikeus jälleenmyyntikorvaukseen tekijän kuoleman jälkeen – –."

12. Direktiivin aineellisista säännöksistä 1 artiklan 1 kohdassa vaaditaan, että "jäsenvaltioiden on säädettävä, että alkuperäisen taideteoksen tekijällä on luovuttamaton oikeus, josta ei voida luopua edes etukäteen, saada jälleenmyyntikorvauksena osuus teoksen sellaisesta jälleenmyynnistä saaduista hinnoista, joka tapahtuu sen jälkeen, kun tekijä on luovuttanut teoksensa ensimmäisen kerran".

13. Sovellettavista prosenttiosuuksista on säädetty yhdenmukaisesti 4 artiklan 1 kohdassa sekä vähäisin harkinnanvaraisin muutoksin 4 artiklan 2 ja 3 kohdassa.

14. Korvaus on maksettava 6 artiklan 1 kohdan mukaan ”teoksen tekijälle ja, jollei 8 artiklan 2 kohdasta muuta johdu, tekijän kuoleman jälkeen hänen oikeudenomistajilleen”.[6]

15. Direktiivin 8 artiklassa säädetään erityisesti seuraavaa:

”1. Oikeus jälleenmyyntikorvaukseen on [voimassa koko tekijän elinajan ja 70 vuotta tämän kuolemasta riippumatta päivästä, jona teos on laillisesti saatettu yleisön saataville[7]].

2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa säädetään, ne jäsenvaltiot, joissa oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen ei sovelleta [13 artiklassa tarkoitettuna voimaantulopäivänä], eivät viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2010 päättyvänä määräaikana ole velvollisia soveltamaan oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen taiteilijan kuoleman jälkeen tämän oikeudenomistajiin.

3. Jäsenvaltio, johon 2 kohtaa sovelletaan, voi tarvittaessa saada enintään kaksi vuotta lisää aikaa, jotta sen taloudelliset toimijat voisivat mukautua asteittain jälleenmyyntikorvausjärjestelmään taloudellisen elinkelpoisuutensa säilyttäen, ennen kuin ne ovat velvollisia soveltamaan oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen taiteilijan kuoleman jälkeen tämän oikeudenomistajiin. – –”

16. Direktiivin 12 artiklassa velvoitetaan jäsenvaltiot panemaan direktiivi täytäntöön ennen 1.1.2006, ja 13 artiklassa määrätään direktiivin voimaantulopäiväksi se päivä, jona se julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä, eli 13.10.2001.

B *Ranskan oikeus*

17. Jälleenmyyntikorvauksesta on säädetty Ranskan lainsäädännössä vuodesta 1920.[8] Olennaista säännöstä kuitenkin muutettiin

6 – [Alaviite ei koske suomennosta.]

7 – Ks. tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajan yhdenmukaistamisesta 29.10.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/98/ETY (EYVL L 290, s. 9) 1 artiklan 1 kohta, joka on sittemmin korvattu tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta (kodifioitu toisinto) 12.12.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/116/EY (EYVL L 372, s. 12) 1 artiklan 1 kohdalla.

8 – Loi du 20 mai 1920 frappant d'un droit au profit des artistes les ventes publiques d'objets d'art, joka on kumottu ja korvattu lailla loi n° 57–298 du 11 mars 1957 sur la propriété littéraire et artistique.

vuonna 2006, jotta se voitaisiin saattaa täysin vastaamaan direktiivin vaatimuksia.[9] Näin ollen code de la propriété intellectuellen (teollis- ja tekijänoikeuksia koskeva laki) L.122–8 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kuvataideteoksen tekijöillä, jotka ovat Euroopan yhteisön jäsenvaltion tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimusvaltion kansalaisia, on oikeus jälleenmyyntikorvaukseen, joka on luovuttamaton oikeus saada osa niistä tuloista, jotka saadaan taideteoksen myynnistä tekijän tai tämän oikeudenomistajien tekemän ensimmäisen luovutuksen jälkeen – –.”

18. L.123–7 §:ssä säädetään lisäksi seuraavaa:

”Tekijän kuoleman jälkeen oikeus L.122–8 §:ssä mainittuun jälleenmyyntikorvaukseen siirtyy hänen lakimääräisille perillisilleen – – mutta ei testamentinsaajille eikä muille hänen oikeudensaajilleen, kuluvaksi kalenterivuodeksi ja sitä seuraaviksi 70 vuodeksi.”[10]

19. Käytän tästä tekijän kuoleman jälkeen jälleenmyyntikorvaukseen oikeutettuja tahoja koskevasta määritelmästä jatkossa termiä riidanalainen säännös.

20. Perillisten perimysjärjestyksestä on säädetty Ranskan siviililain (code civil) 734 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä, ja perimysjärjestys käsittää neljä peräkkäistä luokkaa. Jokaisessa luokassa etusija riippuu sukulaisuussuhteen asteesta. Sivusukulaiset eivät peri kuudennen asteen jälkeen.[11]

21. Siviililain 912 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä jaotellaan perittävän jäämistö tietyille perillisille varattuun lakiosaan ja osaan, josta voidaan määrätä testamentilla. Lähtökohtaisesti koko jäämistöstä voidaan määrätä testamentilla, mikäli perittävältä ei jää jälkeläisiä tai aviopuolisoa voimassa olevasta avioliitosta (tai – ennen vuotta 2007 – suoraan ylenevässä polvessa olevia sukulaisia). Riidanalainen säännös on poikkeus tästä yleisestä säännöksestä.

9 – Loi nº 2006–961 du 1er août 2006 relative au droit d'auteur et aux droits voisins dans la société de l'information.

10 – Tämä säännös on pysynyt muuttumattomana siitä asti, kun sovellettavan ajanjakson kestoa vuonna 1997 pidennettiin 50 vuodesta 70 vuoteen. Termillä oikeudensaaja käännetään tässä ranskankielinen termi *ayants cause*, jolla voidaan olettaa olevan erilainen merkitys kuin termillä *ayants droit*, jota käytetään direktiivissä termistä oikeudenomistaja, vaikka näitä kahta käytetään usein erotuksetta ranskan kielessä.

11 – Siviililain 724 §:n mukaan jäämistö siirtyy valtiolle, jos perillisiä ja legaatinsaajia ei ole.

C *Espanjan oikeus*

22. Jälleenmyyntikorvaus sisällytettiin Espanjan lainsäädäntöön vuonna 1987,[12] ja se saatettiin direktiivin säännösten mukaiseksi lailla nro 3/2008.[13] Espanjan lainsäädännössä, toisin kuin Ranskan lainsäädännössä, ei suljeta pois mitään kategoriaa taideteoksen tekijän oikeudenomistajista, vaan siinä on vuodesta 1996 alkaen säädetty vain, että oikeus voi siirtyä ainoastaan *kuoleman johdosta*.

II Tosiseikat, asian käsittely ja ennakkoratkaisukysymykset

23. Salvador Dalí perusti vuonna 1983 Fundació Gala-Salvador Dalí -säätiön[14] (jäljempänä säätiö) ”edistämään, vaalimaan, levittämään, suojelemaan ja puolustamaan Espanjassa ja kaikissa muissa valtioissa taidemaalarin taiteellista, kulttuurista ja henkistä tuotantoa, hänen omaisuuttaan ja kaikkia oikeuksiaan; hänen elämänkokemustaan, ajatuksiaan, hankkeitaan ja ideoitaan sekä taiteellisia, henkisiä ja kulttuurisia teoksiaan; hänen muistoaan ja yleismaailmallista tunnustusta neron myötävaikutukselle kuvataiteeseen, kulttuuriin ja nykyaikaiseen ajattelutapaan”.[15]

24. Dalí kuoli leskenä vuonna 1989 lapsettomana tai jälkeläisiä jättämättä mutta määräsi testamentissaan Espanjan valtion ”varauksettomasti kaiken omaisuutensa, oikeuksiensa ja taiteellisten luomustensa yleissaajaksi, pyytäen Espanjan valtiota hartaasti säilyttämään, levittämään ja suojelemaan hänen taideteoksiaan”. Valtio hyväksyi tämän testamenttisaannon ja antoi näiden oikeuksien hallinnointia ja hyödyntämistä koskevan tehtävän kulttuuriministeriölle, joka puolestaan siirsi sen säätiölle.

25. Vuonna 1997 säätiö antoi espanjalaiselle Visual Entidad de Gestión de Artistas Plásticos -nimiselle tekijänoikeusjärjestölle (VEGAP), jonka jäsen se on, Dalín teoksia koskevien tekijänoikeuksien käyttöä ja

12 – Ley 22/1987 de 11 de noviembre, de Propiedad Intelectual, 24 §, sellaisena kuin se on muutettuna kuninkaan asetuksella Real Decreto Legislativo 1/1996 de 12 de abril, por el que se apruebe el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia.

13 – Ley 3/2008 de 23 de diciembre, relativa al derecho de participación en beneficio del autor de una obra de arte original, 2 §:n 1 kohta ja 6 §.

14 – Gala oli nimi, jolla Dalín vaimo, Elena Dmitrievna Diakonova, oli yleisesti tunnettu. Hän kuoli vuonna 1982.

15 – Ks. http://www.salvador-dali.org/fundacio/es_historia.html.

maksujen kantamista kaikkialla maailmassa koskevan yksinoikeuden. VEGAP, jolla on ranskalaisen sisaryhdistyksensä Auteurs dans les Arts Graphiques et Plastiquesin (ADAGP) kanssa vastavuoroinen edustussopimus, pyysi ADAGP:tä huolehtimaan Dalín teoksiin liittyvien tekijänoikeuksien hallinnoinnista Ranskassa 17.10.1997 alkaen.

26. Kyseisestä ajankohdasta lukien ADAGP on perinyt ja tilittänyt VEGAP:lle säätiön lukuun kaikki taiteilijan teosten käyttöön liittyvät korvaukset Ranskassa, lukuun ottamatta jälleenmyyntikorvauksia, jotka ADAGP ainakin alussa peri ja tilitti Dalín sivuperillisille.

27. Säätiö ja VEGAP haastoivat 28.12.2005 ADAGPin tribunal de grande instance de Paris'hin. Ne väittävät, että sekä Ranskan että Espanjan oikeuden mukaisten lainvalintasäännösten nojalla Dalín irtaimesta jäämistöstä tulee määrätä Espanjan lain mukaan, koska Dalí oli kuollessaan Espanjan kansalainen ja hänen asuinpaikkansa oli Espanja. Säätiö on näin ollen kaikkien Dalín töiden ja erityisesti julkisia luovutuksia koskevien jälleenmyyntikorvausten ainoa edunsaaja. Säätiö vaatii, että ADAGP määrätään maksamaan sille VEGAP:n välityksellä kaikki 17.10.1997 lähtien Dalín töiden myynnistä saadut korvaukset.

28. Kansallisesta oikeudenkäyntiaineistosta käy ilmi, että ADAGP ei ole jakanut mitään tällaisia perittyjä korvauksia kanteen nostamisen jälkeen, ja se on valmis maksamaan ne sille osapuolelle tai niille osapuolille, jonka tai jotka Tribunal de grande instance katsoo niihin oikeutetuksi tai oikeutetuiksi. ADAGP katsoo, että ne korvaukset, jotka se maksoi niille kuudelle sivuperilliselle, joiden se katsoi olevan niihin oikeutettu Ranskan lain nojalla, on perittävä takaisin näiltä perillisiltä, mikäli se katsotaan aiheelliseksi. Tämän vuoksi ADAGP on haastanut perilliset vastaajiksi kolmansina osapuolina, vaikka yksikään heistä ei ole vastannut kanteeseen.

29. Tribunal de grande instance toteaa, että Ranska on pysyttänyt voimassa oikeuden jälleenmyyntikorvaukseen ainoastaan lakimääräisten perillisten osalta, kun taas direktiivissä säädetään nimenomaisesti, että korvaus tulee maksaa "oikeudenomistajille" taiteilijan kuoleman jälkeen. Kyseinen tuomioistuin pohtii, onko tämä sallittua direktiivin mukaan joko

pääsäännön tai 8 artiklan mukaisten poikkeusten nojalla.

30. Tämän vuoksi kansallinen tuomioistuin on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voiko [Ranska 27.9.2001 annetun] direktiivin jälkeen pysyttää voimassa oikeuden jälleenmyyntikorvaukseen, joka on varattu lakimääräisille perillisille eikä siirry testamentinsaajille ja muille oikeudensaajille?

2) Sallitaanko [27.9.2001 annetun] direktiivin 8 artiklan 2 ja 3 kohdan siirtymäsäännöksissä se, että [Ranskassa] on poikkeusjärjestelmä?”

31. Säätiö, VEGAP, Ranskan, Italian ja Espanjan hallitukset sekä komissio ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia. Säätiö, Ranskan ja Espanjan hallitukset sekä komissio ovat esittäneet istunnossa suullisia lausumia.

III Arviointi

32. Kansallinen tuomioistuin haluaa tietää pääasiallisesti, tuleeko direktiiviä ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohtaa sekä 8 artiklan 2 ja 3 kohtaa tulkita siten, että Ranskalla on oikeus pysyttää voimassa sellainen oikeus jälleenmyyntikorvaukseen, joka siirtyy tekijän kuoleman jälkeen tämän lakimääräisille perillisille mutta ei testamentinsaajille eikä muille oikeudensaajille.

33. Ennen näihin kysymyksiin vastaamista on mielestäni kuitenkin hyödyllistä tarkastella tiettyjä näkökohtia, jotka saattavat vaikuttaa direktiivin sovellettavuuteen pääasian olosuhteissa ja, kuten Espanjan hallitus esittää, jopa ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottamiseen.

34. Huomautan ensin, että pääasia käydään yksityisten oikeussubjektien välillä eikä se koske Ranskaa jäsenvaltiona, jolle direktiivi on osoitettu. Toiseksi kyseinen käsittely koskee ainakin osittain määriä, jotka on ehkä peritty yhtäältä ennen direktiivin antamista ja toisaalta direktiivin antamisen jälkeen mutta ennen direktiivin täytäntöönpanoa varten varatun määräajan umpeutumista.

Kolmanneksi kantajat eivät pääasian oikeudenkäynnissä vetoa Ranskan oikeuden ja direktiivin keskinäiseen yhteensoveltumattomuuteen vaan siihen, että jälleenmyyntikorvauksen saajien määrittelemiseen on sovellettava Espanjan eikä Ranskan oikeutta.

A *”Horisontaalinen välitön oikeusvaikutus”*

35. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä ei sellaisenaan voida luoda velvoitteita yksityiselle oikeussubjektille, eikä direktiivin säännökseen näin ollen sellaisenaan voida vedota tällaista henkilöä vastaan, joten sellaistakaan direktiivin säännöstä, joka on selkeä, täsmällinen ja ehdoton ja jolla pyritään myöntämään yksityisille oikeussubjekteille oikeuksia ja asettamaan heille velvollisuuksia, ei voida soveltaa sellaisenaan yksityisten oikeussubjektien välisessä oikeusriidassa.[16] Koska nyt käsiteltävässä asiassa oikeusriita on nimenomaan yksityisten oikeussubjektien välinen, tämä periaate näyttäisi estävän sen, että asiassa vedotaan Ranskan oikeuden ja direktiivin mahdolliseen yhteensoveltumattomuuteen.

36. Ennakkoratkaisupyynnön ja unionin tuomioistuimelle toimitetun kansallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella näyttää kuitenkin selvältä, että säätiö ja VEGAP eivät yritä vedota direktiiviin ADAGP:tä tai Dalín perillisiä vastaan pääasian käsittelyssä. Tribunal de grande instance näyttää pikemminkin ottaneen asian esille viran puolesta, ja säätiö sekä VEGAP ovat ainoastaan tämän asian käsittelyn yhteydessä unionin tuomioistuimessa väittäneet, että riidanalainen säännös on yhteensoveltumaton direktiivin kanssa.

37. Näissä olosuhteissa kyseessä oleva oikeuskäytäntö ei mielestäni ole itse asiassa oleellinen. Vaikka oikeuskäytännössä on yleisesti vahvistettu, että direktiivin säännöstä ei voida soveltaa yksityisten oikeussubjektien välisessä asiassa, tämän kannan perustelu on se, että yksityinen oikeussubjekti ei voi turvautua direktiivin säännöksiin toteuttaakseen oikeuden toista oikeussubjektia kohtaan tai asettaakseen tälle vaatimuksia. Tämä tulkinta ei päde tilanteessa, jossa kansallinen tuomioistuin ottaa asian esille viran puolesta.

38. Tältä osin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että koska unioni (aiemmin yhteisö) ei ole antanut alaa koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion asiana on sisäisessä

16 – Ks. viimeksi asia C-12/08, Mono Car Styling, tuomio 16.7.2009 (Kok., s. I-6653, 59 kohta).

oikeusjärjestyksessään antaa menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuteen perustuvat yksityisten oikeudet, kuitenkin siten, että nämä menettelysäännöt eivät saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate). Näin ollen unionin oikeus on esteenä sellaiselle kansalliselle säännökselle, jolla estetään kansallista tuomioistuinta käsittelemästä viran puolesta sitä, onko kansallinen oikeussäännös yhteensoveltuva unionin oikeuden säännöksen kanssa, koska sillä loukataan näitä molempia periaatteita. Kansallinen tuomioistuin ei kuitenkaan ole velvollinen tutkimaan asiaa viran puolesta, mikäli ei ole kyse kummastakaan näistä periaatteista.[17]

39. On selvää, että unionin oikeudessa ei voida estää kansallista tuomioistuinta käsittelemästä viran puolesta (kuten nyt käsiteltävässä asiassa kansallinen tuomioistuin on tehnyt) kysymystä kansallisen lain yhteensoveltuvuudesta unionin direktiivin kanssa. Päinvastoin, kansallisten tuomioistuinten velvollisuus tulkita kansallista lainsäädäntöä mahdollisimman pitkälle direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta direktiivissä tarkoitettu tulos saavutettaisiin,[18] kannustaa siihen, että ne käsittelevät tällaisia kysymyksiä.

40. Nyt käsiteltävässä asiassa on määritettävä Ranskan oikeuden mukaan, onko tribunal de grande instance toimivaltainen esittämään ennakkoratkaisupyynnön siitä, onko riidanalainen säännös yhdenmukainen direktiivin kanssa, ja tekemään päätelmiä tällaisesta ennakkoratkaisusta. Jos säännös katsottaisiin tässä tapauksessa yhteensoveltumattomaksi direktiivin kanssa, sitä ei todennäköisesti voitaisi soveltaa, koska sen eksplisiittisiä termejä on ilmeisen vaikeaa tulkita niin, että testamentinsaajien voitaisiin katsoa sisältyvän siihen, ja koska velvollisuus tulkita kansallista oikeutta yhdenmukaisesti unionin oikeuden kanssa ei voi olla perusteena kansallisen oikeuden contra legem -tulkinnalle.[19]

41. Ei ole kuitenkaan esitetty, että tribunal de grande instance ei olisi toimivaltainen pyytämään ennakkoratkaisua tai ryhtymään

17 – Tämä oikeuskäytännön tunnettu linjaus, jonka esitän tässä lyhennettynä, sai alkunsa asiasta C-312/93, Peterbroeck, tuomio 14.12.1995 (Kok., I-4599) sekä yhdistetyistä asioista C-430/93 ja C-431/93, Van Schijndel ja van Veen, tuomio 14.12.1995 (Kok., I-4705), ja siihen on viimeksi viitattu yhdistetyissä asioissa C-222/05– C-225/05, Van der Weerd ym., tuomio 7.6.2007 (Kok., I-4233, 28–42 kohta). Ks. myös viimeksi mainitussa asiassa julkiasiamies Miguel Poiares Maduron ratkaisuehdotus, 13–41 kohta.

18 – Ks. viimeksi edellä alaviitteessä 16 mainittu asia Mono Car Styling, tuomion 60 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

19 – Ks. edellä alaviitteessä 16 mainittu asia Mono Car Styling, tuomion 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

tarvittaviin toimenpiteisiin tehdäkseen päätelmiä tällaisesta ratkaisusta. Etenen pitäen lähtökohtana sitä, että kyseinen tuomioistuin on toimivaltainen ja voi tehdä asianmukaiset päätelmät unionin tuomioistuimen ratkaisusta.

B *Direktiivin ajallinen sovellettavuus*

42. ADAGP on perinyt Dalín töiden myyntiin liittyviä jälleenmyyntikorvauksia 17.10.1997 alkaen. Direktiivi tuli voimaan 13.10.2001, ja jäsenvaltioiden oli toteutettava sen noudattamisen mukaiset toimenpiteet ennen 1.1.2006 (tietyt ajalliset poikkeukset ovat mahdollisia 8 artiklan 2 kohdan nojalla 1.1.2010 asti ja 8 artiklan 3 kohdan nojalla 1.1.2012 asti, ja kansallisen tuomioistuimen toinen kysymys koskee tätä).

43. Direktiivin tulkinta on näin ollen merkityksellinen 1.1.2006 alkavan ajanjakson osalta. Sillä ei kuitenkaan ole suoraa vaikutusta 13.10.2001 edeltävään aikaan eikä näiden kahden päivämäärän väliseen ajanjaksoon.

44. Vaikka jäsenvaltioiden on direktiivin täytäntöönpanoaikana pidättäydyttävä antamasta säännöksiä, jotka ovat omiaan vakavasti vaarantamaan säädetyn tuloksen, ne eivät ole velvollisia mukauttamaan lainsäädäntöään ennen tämän ajanjakson päättymistä. Nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaista säännöstä ei muutettu mitenkään direktiivin täytäntöönpanoaikana.

45. Yhdenmukaisen tulkinnan velvollisuudesta on todettava, että kansalliset tuomioistuimet ovat velvollisia tulkitsemaan kansallista oikeutta (niin pitkälti kuin mahdollista) yhdenmukaisesti direktiivin kanssa vasta direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päätyttyä.[20] Täytäntöönpanoajan kuluessa niiden on pidättäydyttävä (tällöinkin niin pitkälti kuin mahdollista) tulkitsemasta kansallista oikeutta tavalla, joka uhkaa täytäntöönpanolle varatun määräajan jälkeen vakavasti vaarantaa tässä direktiivissä säädetyn tavoitteen saavuttamisen.[21]

46. Kuten olen todennut, riidanalaisen säännöksen selkeää sanamuotoa on kuitenkin

20 – Ks. asia C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, tuomio 18.12.1997 (Kok., I-7411, erityisesti 43–45 kohta) ja asia C-212/04, Adeneler ym., tuomio 4.7.2006 (Kok., s. I-6057, 114 ja 115 kohta).

21 – Ks. edellä alaviitteessä 20 mainittu asia Adeneler ym., tuomion 123 kohta ja yhdistetyt asiat C-261/07 ja C-299/07, VTB-VAB ja Galatea, tuomio 23.4.2009 (Kok., s. I-2949, 39 kohta).

vaikea tulkita mitenkään toisin. Mikäli asia on näin, oikeuskäytännön mukaisella ”niin pitkälti kuin mahdollista” -varauksella näytetään suljettavan pois velvollisuus yhdenmukaiseen tulkintaan tässä asiassa. Näin ollen siinä tapauksessa, että riidanalainen säännös ja direktiivi olisivat yhteensoveltumattomia, ainoa mahdollinen vaihtoehto olisi jättää soveltamatta säännöstä,[22] ja velvollisuus tehdä näin syntyisi ainoastaan täytäntöönpanolle varatun määräajan umpeutumisen jälkeisen ajan osalta. Jos riidanalainen säännös täytyisi jättää soveltamatta tämän ajanjakson osalta, tulisi vielä luonnollisesti esille kysymys siitä, voitaisiinko säännöstä kuitenkin soveltaa aikaisempien ajanjaksojen osalta, mutta tämä tulisi ratkaista yksinomaan Ranskan oikeuden eikä unionin oikeuden mukaan.

C Sovellettava laki

47. Pääasiallinen väite, jonka säätiö ja VEGAP ovat esittäneet pääasian käsittelyssä ja unionin tuomioistuimelle ja jonka Espanjan hallitus on esittänyt unionin tuomioistuimelle, koskee sitä, että Salvador Dalín ”oikeudenomistajat” tämän kuoleman jälkeen on määritettävä Espanjan eikä Ranskan lain mukaan, koska hänen irtaimeen jäämistöön sovelletaan Espanjan lakia. Näin ollen ne katsovat, että sitä, onko riidanalainen säännös yhteensoveltuva direktiivin kanssa, ei tarvitse selvittää. Espanjan hallitus lisää, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta, koska kysymykset eivät ole tarpeen pääasian oikeusriidan ratkaisemiseksi.

48. Vaikka on totta, että unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen,[23] mielestäni ei ole mahdollista tehdä tällaista johtopäätöstä nyt esillä olevassa asiassa. Jotta näin voitaisiin tehdä, unionin tuomioistuimen tulisi tulkita kansallista oikeutta – perinnönjättäjän jäämistöön sovellettavan lain määrittämisestä ei vielä ole säädetty unionin oikeudessa[24] –, mikä on unionin tuomioistuimen toimivallan ulkopuolella.

22 – Ks. viimeksi asia C-115/08, ČEZ, tuomio 27.10.2009 (Kok., s. I-10265, 140 kohta).

23 – Ks. viimeksi asia C-505/07, Compañía Española de Comercialización de Aceite ym., tuomio 1.10.2009 (Kok., s. I-8963, 26 kohta).

24 – Kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevä Haagin konferenssi on laatinut sopimuksen kuoleman johdosta saatavaan perintöön sovellettavasta laista, joka allekirjoitettiin 1.8.1989, mutta Euroopan unionin jäsenvaltioista ainoastaan Luxemburg ja Alankomaat ovat allekirjoittaneet ja ainoastaan Alankomaat ratifioinut sen. Lisäksi kuukautta ennen nyt esillä olevassa asiassa pidettyä suullista käsittelyä komissio julkaisi ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten ja virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta (KOM(2009) 154 lopullinen, 14.10.2009), mutta on sanomattakin selvää, että tästä ehdotuksesta ei vielä pitkään aikaan tule sitovaa oikeutta. Jos Haagin yleissopimuksen 3 artiklaa ja sitä seuraavia artikloja sekä komission ehdotuksen 16 artiklaa ja sitä seuraavia artikloja voitaisiin soveltaa, tämä tarkoittaisi sitä, että Salvador Dalín jäämistöön sovellettaisiin Espanjan oikeusjärjestyksen sääntöjä.

49. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin mielestäni ensin tiedettävä, määräytyvätkö taiteilijan kuoleman jälkeen maksettavien jälleenmyyntikorvausten edunsaajat sen lain mukaan, jonka nojalla korvaus peritään, vai sen lain mukaan, jota sovelletaan taiteilijan perintöön. Kansallisen tuomioistuimen on ainoastaan jälkimmäisessä tapauksessa päätettävä siitä, mitä lakia sovelletaan perintöön, eikä tämä kysymys kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan. Unionin tuomioistuin voi kuitenkin ilmaista sen, onko direktiivistä apua alkuperäisen kysymyksen ratkaisemisessa.

50. Termiä tekijän ”oikeudenomistajat” ei ole määritelty laisinkaan direktiivissä. Se jätetään implisiittisesti, vaikkakin selvästi, johdantoosan 27 perustelukappaleessa kansallisen oikeuden määriteltäväksi, ja tässä perustelukappaleessa viitataan erityisesti jäsenvaltioiden perintöä koskeviin lakeihin. Tämä on myös ollut – kuten lainsäädäntöhistoriasta käy selvästi ilmi – komission ja neuvoston yhteinen kanta lainsäädäntömenettelyn aikana.[25] Lisäksi on niin, että vaikka parlamentti teki tarkistuksia säännösluonnokseen, se oli vakuuttunut siitä, että toissijaisuusperiaate edellyttää tekijän kuoleman jälkeisten edunsaajien määrittelemistä kansallisen lain mukaan ja että mitään perintöoikeuteen puuttumista ei tällöin pitäisi tapahtua.[26] Lisäisin tähän, että jos aikomuksena olisi ollut yhdenmukaistaa perintöä säätelevien lakien valinta, direktiiviä ei olisi voitu perustaa yksinomaan EY 95 artiklaan,[27] vaan siinä olisi pitänyt viitata – kuten alaviitteessä 24 mainitussa ehdotuksessa – EY 61 ja EY 67 artiklaan.[28]

51. Näin ollen silloin, kun tekijän kuoleman jälkeisten jälleenmyyntikorvausten edunsaajan tai edunsaajien määrittelystä syntyy riita sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa kyseinen korvaus perittiin, tuomioistuimen on sovellettava niitä oman kansallisen oikeuden säännöksiä, joiden perusteella asia ratkaistaan. Koska mitään erityissäännöstä ei ole, tämä tarkoittaa minkä tahansa kansallisen oikeuden, joka on valittu lainvalintasäännösten nojalla perintöä sääteleväksi laiksi, aineellisia säännöksiä.

52. Se, että direktiivillä ei ole selvästikään tarkoitus puuttua kansalliseen lainsäädäntöön ja että siinä ei yhdistetä taiteilijan kuoleman

25 – Ks. erityisesti neuvoston 22.5.2000 vahvistamaa yhteistä kantaa koskevien, 5.6.2000 esitettyjen perusteluiden (7484/00 ADD 1) 23 kohta sekä Euroopan parlamentin tarkistuksista neuvoston yhteiseen kantaan komission 24.1.2001 esittämän lausunnon (KOM(2001) 47 lopullinen) 3 kohdan 1 alakohdan 2 alakohdan b alakohta.

26 – Ks. parlamentin ensimmäiseen käsittelyyn 3.2.1997 tekemän mietinnön (asiakirja A4–0030/97) perustelujen IV kohdan A alakohdan 2 alakohta ja parlamentin toiseen käsittelyyn 29.11.2000 tekemän suosituksen (asiakirja A5–0370/2000), perustelujen osassa III oleva kahdeksas kappale.

27 – Ks. nykyinen SEUT 114 artikla.

28 – Ks. nykyinen SEUT 67 artikla.

jälkeisten edunsaajien määrittelemistä yksinomaan taiteilijan jäämistöä säätelevään lakiin, on kuitenkin mielestäni osoitus siitä, että jäsenvaltiota ei estetä antamasta erityissäännöstä sellaisen aineellisen säännöksen muodossa, jolla kokonaan tai osittain kumotaan lainvalintasäännöt, joiden mukaan kyseinen laki muuten määräytyisi.

D *Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys*

53. Tämä päätelmä näyttää lisäksi olevan yhtenevin Bernin yleissopimuksen 14 ter artiklan kanssa; tämän artiklan mukaan jälleenmyyntikorvaus suoritetaan tekijän kuoleman jälkeen ”kansallisessa lainsäädännössä määrätyille henkilöille tai laitoksille”, ja tämä sanamuoto vaikuttaa laajemmalta kuin viittaus perintöä säätelevään lakiin, vaikka siitä olisikin määrätty lainvalinnalla.

56. Sallitaanko direktiivissä se, että jäsenvaltio rajoittaa kansallisessa oikeudessaan tekijän ”oikeudenomistajien” ryhmää riidanalaisessa säännöksessä ilmaistulla tavalla?

54. Näin ollen on tribunal de Grande Instancen asiana ratkaista, onko riidanalainen säännös tällainen kumoava säännös, ja jos näin ei ole, mikä perintöä säätelevä laki tulee valita sovellettavien lainvalintasäännösten perusteella.

57. Mielestäni tähän on vastattava ”kyllä” samoista syistä, jotka olen esittänyt edellä pohtiessani jäsenvaltioille myönnettyä vapautta määrittää sovellettava laki.

55. Jos oletetaan, että tämän arvioinnin perusteella riidanalaista säännöstä sovelletaan pääasiassa, on selvitettävä se, onko tämä säännös yhdenmukainen direktiivin kanssa.

58. Direktiivissä ei määritellä taiteilijan ”oikeudenomistajia” tämän kuoleman jälkeen. Määritelmä jää siten kansallisen oikeuden ja – epäsuorasti ilmaistuna – erityisesti (tosin ei välttämättä yksinomaan) kansallisen

perintöä säätelevän lain mukaan määriteltäväksi. Ei ole syytä puuttua kansallisten oikeusjärjestelmien välisiin eroihin, joiden ei voida olettaa vaikuttavan sisämarkkinoiden toimintaan.[29] Täten ei ole olemassa mitään yhdenmukaista ”oikeudenomistajien” kategoriaa, ja jäsenvaltiot voivat säätää tai pysyttää kaikki sellaiset määritelmät, joilla ei voida olettaa olevan kyseistä vaikutusta.

59. Pääasiallinen huoli, kuten direktiivin johdanto-osan yhdeksännestä perustelukappaleesta ilmenee,[30] on ollut välttää tilanne, jossa taideteosten myynti on keskittynyt jäsenvaltioihin, joissa jälleenmyyntikorvausta ei joko sovelleta tai joissa korvauksen suuruus on pienempi, ja tämä on koitunut haitaksi huutokauppakamareille tai välittäjille muissa jäsenvaltioissa, jotka pyrkivät siihen, että taiteilija (tai hänen ketkä tahansa oikeudensaajat) voisi saada osan taideteosten arvonnoususta koituneesta tuotosta.

60. Tällainen tilanne vallitsi ennen direktiivin antamista, ja direktiivin antamiseen oli syynä myyjien haluttomuus luopua osasta taideteoksesta saatavaa hintaa. Olen komission kanssa samaa mieltä siitä, että direktiivin antamisen seurauksena mahdollisuus siihen, että myyjät olisivat valmiita valitsemaan jäsenvaltion, jossa ne myyvät teokset, sen perusteella, ketkä ovat oikeutettuja korvauksiin – seikka, joka ei vaikuta maksettavaan määrään ja josta myyjä ei mahdollisesti edes ole tietoinen – on vähäinen, eikä sillä voida olettaa olevan vaikutusta sisämarkkinoiden toimintaan. Tältä osin en ole vakuuttunut – olen jopa ymmälläni – Espanjan hallituksen suullisessa käsittelyssä esittämästä ehdotuksesta, jonka mukaan myynti saattaisi siirtyä jäsenvaltioihin, joissa taiteilijan ”oikeudenomistajia” ei ole *lainkaan*. Vaikka mitään muuta erityissäännöstä ei olisi annettu tietyssä kansallisessa järjestelmässä, mielestäni on niin, että kuolleen taiteilijan jäämistön saa aina jokin taho, vähintäänkin valtio *ultimus haeres*.

61. Samoin hylkäisin säätiön, VEGAP:n ja Espanjan hallituksen esittämän väitteen siitä, että kuolleen taiteilijan ”oikeudenomistajien” käsitteen tulee sisältää kaikki sovellettavan perintöä säätelevän lain mukaiset oikeudenomistajat ilman, että heidät voitaisiin jakaa eri

29 – Johdanto-osan 13 perustelukappale.

30 – Ks. edellä 8 kohta.

luokkiin niin, että toiset ovat oikeudenomistajia ja toiset eivät.

62. Jos riidanalainen säännös kumoaa perintöön liittyvän lainvalinnan, ei ole mitään syytä siihen, että tällä säännöksellä ei voitaisi sulkea pois jotkut niistä, jotka olisivat olleet oikeudenomistajia perintöä säätelevän lain nojalla. Tällaisella pois sulkemisella ei missään tapauksessa voi olla haitallista vaikutusta sisämarkkinoihin.

63. Ei ole myöskään mitään syytä omaksua erilaista lähestymistapaa, jos riidanalainen säännös itsessään on perintöä säätelevän lain aineellinen säännös. Henkilön vapaus määrätä jäämistöstään voi olla erilainen eri oikeusjärjestelmissä, ja erilaisilla säännöillä tai menettelyillä voidaan rajoittaa lahjoitusten tekemistä esimerkiksi lakimääräisten perillisten tai jälkeläisten ja/tai eloonjääneen puolison ohi. Mielestäni riidanalaisessa säännöksessä tehty erottelu kuuluu tähän osa-alueeseen ja näin ollen oikeutettuihin valintoihin, joita voidaan tehdä sen kansallisen perintöä koskevan lain mukaan, johon direktiivissä viitataan, taiteilijan kuoleman jälkeisten jälleenmyyntikorvausten edunsaajien määrittelemiseksi.

64. Suullisessa käsittelyssä esiintyi keskustelua siitä, onko jäsenvaltioilla jonkinasteinen velvollisuus – vaikka direktiivissä jätetäänkin ”oikeudenomistajien” määritteleminen kansallisen oikeuden tehtäväksi – noudattaa toistensa perintöä koskevia säännöksiä lojaalin yhteistyön tai mahdollisesti ”jäsenvaltioiden keskinäisen kohteliaisuuden” hengessä tätä määritelmää tehdessään. Pelkään kuitenkin, että tällainen lähestymistapa olisi vaarallisen lähellä perintöä tai lainvalintaa koskevaa ”takaoven kautta tapahtuvaa yhdenmukaistamista”, joka ei kuulu direktiivin soveltamisalaan direktiivin oikeudellisen perustan ja direktiivin antajien nimenomaisen tarkoituksen puolesta.

65. Kuten molemmista käy ilmi, direktiivin tarkoitus rajoittuu sisämarkkinoiden kilpailuympäristön vääristymisen ehkäisemiseen. Vastavuoroinen tunnustaminen – tässä tapauksessa se, että korvauksia perivä jäsenvaltio tunnustaa siinä jäsenvaltiossa käytettävän kuolleen taiteilijan oikeudenomistajien määritelmän, jonka perintöä koskevaa lakia sovelletaan kyseisen taiteilijan jäämistöön – on myönteinen käsite. En kuitenkaan katso sen kuuluvan tämän direktiivin alaan. Sen varmistaminen, että jälleenmyyntikorvauksia

suoritetaan koko unionin alueella, on direktiivin keskeinen tavoite. Direktiivin keskeinen tavoite ei ole sen varmistaminen, että oikeus korvauksiin on juuri tietyn perintöä koskevan lain mukaisilla oikeudenomistajilla.

66. Riidanalaisessa säännöksessä ilmaistu valinta on poliittinen, ja siksi siitä voidaan aina keskustella.[31] Kyse on mielestäni kuitenkin jäsenvaltioiden liikkumavaran piiriin kuuluvasta valinnasta, jonka ei voida olettaa vaikuttavan sisämarkkinoiden toimintaan. Tämän vuoksi sitä ei ole estetty direktiivissä.

E *Toinen ennakkoratkaisukysymys*

67. Jos unionin tuomioistuin hyväksyy vastausehdotukseni ensimmäiseen kysymykseen, tällöin toiseen kysymykseen siitä, voidaanko direktiivin 8 artiklan 2 ja 3 kohdan vaihtoehtoisten poikkeuksien ja siirtymäajan poikkeuksien mukaan pysyttää riidanalainen säännös, ei ole tarpeen vastata. Jos tämä kuitenkin olisi tarpeellista, vastaus on lyhyt.

68. Direktiivin 8 artiklassa olevat poikkeussäännökset luettuina yhdessä 13 artiklan kanssa ovat nimenomaisesti niiden jäsenvaltioiden käytettävissä, joissa ei sovellettu oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen 13.10.2001.

69. Ranskassa sovellettiin oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen kyseisenä ajankohtana, eikä Ranska siis voi hyötyä poikkeussäännöksistä.

70. Joka tapauksessa näissä poikkeussäännöksissä mahdollistetaan ainoastaan se, että jäsenvaltiot *eivät ole velvollisia soveltamaan* oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen taiteilijan oikeudenomistajiin tämän kuoleman jälkeen; säännökset eivät koske korvauksen soveltamista ainoastaan rajoitettuun edunsaajien ryhmään.

31 – Voidaan esimerkiksi pohtia sitä, miksi tällaista säännöstä tulisi soveltaa ainoastaan jälleenmyyntikorvaukseen eikä esimerkiksi kirjallisia teoksia koskeviin tekijänoikeuksiin (vastaus tähän liittyy mahdollisesti siihen, että oikeus jälleenmyyntikorvaukseen, toisin kuin tekijänoikeus, on henkilökohtainen ja luovuttamaton oikeus). Keskustelu olisi lisäksi saattanut hyvinkin kiihtyä nyt esillä olevassa asiassa, jos Salvador Dalílta ei olisi jäänyt kuudennen asteen perillisiä tai läheisempiä perillisiä, jolloin jälleenmyyntikorvaukset olisi saanut Ranskan valtio siitä huolimatta, että Dalí selvästi halusi korvausten menevän Espanjan valtiolle.

IV Ratkaisuehdotus

71. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa tribunal de grande instance de Paris'n esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

Alkuperäisen taideteoksen tekijän oikeudesta jälleenmyyntikorvaukseen annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2001/84/EY ei estetä sellaista kansallista säännöstä, jonka mukaan oikeus jälleenmyyntikorvaukseen siirtyy taiteilijan kuoleman jälkeen ainoastaan lakimääräisille perillisille mutta ei testamentinsaajille ja muille oikeudensaajille.